

Oosteind-Nbr

De oorlog in
foto's & verhalen

80 jaar bevrijding

Heemkunde Ulendonc 2024

Inleiding:.....	3
De tijdmachine 1940-45	4
Mei 1940	4
Juni 1940	7
September 1940	7
November 1940	8
Mei 1941	8
Oktober 1941	9
Mei 1942	9
Augustus 1942	9
Februari 1943	10
April 1943	11
Mei 1943	13
Oktober 1943	13
Mei 1944	13
Juni 1944	14
Juli 1944	14
September 1944	14
Oktober 1944	16
November 1944	21
December 1944	22
Januari 1945	23
Februari 1945	24
Mei 1945	26
Oorlogsslachtoffers in Oosteind	28
Johannes Biemans	28
Martinus van Elderen	28
Peter Donald Ellis (militair)	30
Jan van Dongen	31
Familie Bogers	32
Rie van de Heijkant	35
Horace Edward Pearce (militair)	35
Berti Walter Washington (militair)	36
Oorlogsherinneringen	37
Oorlogsherinnering van de kinderen van toen	37
Oorlogsherinneringen van Piet Luykx	41
Oorlogsherinneringen van Toon Verkooijen	45
Oorlogsherinneringen van André Driesen	51

Inleiding:

80 jaar leven in vrijheid

In oktober-november 2024, vierden we dat Oosterhout en Oosteind 80 jaar geleden bevrijd waren. Tachtig jaar mogen leven in vrijheid, dat is toch echt wel bijzonder. In Oosteind heeft de heemkundegroep Ulendonc ter gelegenheid hiervan een kleine tentoonstelling gehouden op 26 en 27 oktober 2024 in het Oostquartier.

Naast dat er een overzicht is gemaakt van alle gebeurtenissen in Oosteind gedurende de 5 jaar bezetting is er ook aandacht voor de oorlogsslachtoffers die in Oosteind zijn gevallen. We hebben gepoogd deze mensen een gezicht te geven. Verder nog de verhalen van een paar mensen uit Oosteind die de oorlog bewust meegemaakt hebben en hun herinneringen uit de oorlog met ons hebben gedeeld.

In dit boekje een samenvatting van hetgeen destijds is getoond op de tentoonstelling voor de mensen die niet in de gelegenheid waren om te komen of als naslagwerk.

Namens de heemkundegroep

Ad Kusters

De tijdmachine 1940-45

Deze tijdmachine is samengesteld uit eerder uitgegeven boekjes van onze heemkundegroep, bewaard gebleven dagboekjes van bekende en onbekende schrijvers en kranten artikelen waarin iets over Oosteind is bijgehouden of geschreven. Gebruikte foto's komen uit ons eigen archief of van internetsites om het verhaal wat beeld te geven.

Mei 1940

Ondanks de onzekere tijden denken de meeste mensen in het voorjaar van 1940 dat het allemaal wel mee zal vallen. We blijven toch weer neutraal, net als in 1914.

Vrijdag 10 mei, de eerste dag van de oorlog, komen veel Duitse vliegtuigen over Oosteind, die gaan richting Moerdijk waar ze parachutisten droppen.

De kinderen gingen 's morgens nog gewoon om half negen naar school.

Jeannette Oomen en haar oudste zus sliepen die nacht weer bij hun Oma, die ook maar alleen woonde op Provincialeweg 67.

'k Was wakker geworden van het geronk van vliegtuigen, ons Marie ging om vijf uur uit bed, om thuis mee te werken op de boerderij. Om half zeven riep Oma mij, dat het tijd was om aan te gaan kleden om naar de kerk te gaan.

Onderweg vertelde ik dat er heel de nacht al vliegtuiggeronk te horen was geweest. Oma zei: "Misschien wordt het wel oorlog net als in 1914-1918, die oorlog heb ik ook meegemaakt, maar daar was niet zo veel van te merken".

Je moet hier maar goed voor bidden.

Zaterdag 11 mei, daags voor Pinksteren is de 13 jarige bakker Rinus van de Biggelaar aan het toeren met boodschappen voor de klanten aan de Groenendijk. Het is die middag rond 4 uur als Rinus bij de boerderij van Janus Jaspers is. Hij hoort een vliegtuig en ziet dit ook aan komen boven de boerderij van Nico Verbunt.

Plots lost dit vliegtuig een bom en Rinus bedenkt zich geen ogenblik en duikt onder de tuinheg bij Janus Jaspers. Even blijft het stil maar dan volgt een hevige dreun. De bom is terecht gekomen bij de rul achter het huis van Antoon Blijlevens. Ramen en deuren worden uit hun sponningen gerukt door de grote luchtdruk en overal liggen granaatscherven. Een krater van 12 bij 4 meter, aldus Rinus, die aangeeft waar de bom is ingeslagen. Gelukkig blijft het alleen bij materiële schade.

Verschillende Nederlandse soldaten zijn bij Schellekens aan de Brede Heistraat ingekwartierd, de brug die ten oosten van de Heistraat ligt, richting Dongen, hebben ze laten springen. De scholen zijn voorlopig gesloten.

Op eerste pinksterdag, 12 mei, arriveren hier de eerste Duitse troepen. Het is de 9e Pantserdivisie. Ze begeven zich via Schijndel, Oisterwijk, Udenhout, Loon op Zand, De Moer, Dongen, Oosteind naar Moerdijk. Omdat enkele dagen tevoren nog Franse soldaten in het dorp zijn geweest, denken sommigen nog met deze bondgenoten te doen te hebben. Maar als men hoort "Wir fahren nach England", is de droom gauw over.

Drie dagen lang trekken er rijen Duitsers over de Provincialeweg: infanterie, wielrijders, motorrijders en lichte tanks. Het winkeltje van Haarman, Lodewijks en Clara Loonen worden leeggekocht en alles is netjes betaald (toen nog wel). Het is Jan Bastiaansen die de twijfelachtige eer geniet als eerste zijn fiets te moeten afgeven. Hij krijgt er wel eentje met lege banden voor terug.

Toen de Duitsers Oosteind binnen vielen stonden de mensen op de hoek bij café Vissers te kijken. Gek was dat men niet wist en niet besepte dat dit echt het Duitse leger was. De troepenbeweging was zo massaal dat het een colonne was die continu twee dagen lang voorbij trok. Deze colonne bestond hoofdzakelijk uit paardenvolk en soldaten te voet en maar een klein deel was gemotoriseerd.

De Duitsers ondervonden geen enkele tegenstand en daarom waren ze ook nog niet vervelend voor de burgers. Er was ook geen enkele angst voor de vijand. Maar Oosteind was wel vanaf mei 1940 Duits bezet gebied.

Ondanks beperkende maatregelen gaat men verder met werken, ook al omdat in het begin die beperkingen nogal meevallen. De Duitsers willen met de Nederlandse bevolking op goede voet komen staan. Later zal alles veel grimmiger worden.

Op 13 mei is door een Engels verkenningsvliegtuig een noodlanding gemaakt in de Rijsdijkse polder. Waar de ongedeerde piloot - P. Greenhous - bleef is niet bekend geworden.

Tekst op het monument: Op 13 Mei 1940 Stortte een Engels vliegtuig neer. De piloot Fl. Lt. P. Greenhous overleefde de ramp. De amateur historicus Jan Jolie onthulde op 30 oktober 1998 dit monument. (Ontwerp Ad Van Bekhoven). Het monument staat aan de Rijsdijk in Oosteind.

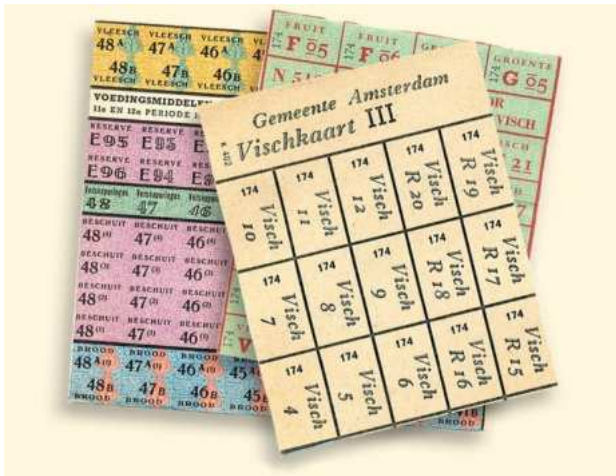
Juni 1940

9 juni 1940, Cees Bossers die krijgsgevangen is gemaakt als Nederlandse soldaat, is weer thuis na vele moeilijke situaties.

September 1940

18 september 1940, Het vliegveld Gilze-Rijen is door de Engelsen gebombardeerd. Boeren worden verplicht daar te gaan werken, om de kraters op de startbanen te gaan dichten, 't werd betaald maar het was levensgevaarlijk. Uit angst zijn er toch gaan werken voor de Duitsers.

November 1940

1 november 1940, Distributie van petroleum, zeep, kolen, suiker, brood, boter en peulvruchten. Men moest die bonkaarten in Oosterhout ophalen aan een loket en soms moest men hiervoor uren in de rij staan. Met dit alles op de bon, krijgt men ruilhandel en zwarte handel, waar dan voor veel geld 't achterom wel te krijgen was.

Spertijd werd ingesteld, van 's avonds acht tot 's morgens vier uur was het ten strengste verboden zich in de openlucht te begeven. Verduisteringsvoorschriften worden afgekondigd, er mag geen enkel licht naar buiten schijnen. Onze kerkraden werden voorzien van een houten frame betimmerd met karton, zodat er niets naar buiten scheen. Op straat is het 's avonds pik donker, da's erg!

Mei 1941

15 mei 1941. Iedere Nederlander boven de 15 jaar kreeg een persoonsbewijs, op dat van de joden werd een grote J gestempeld.

Oktober 1941

Het was in oktober 1941 als de eerste Duitse maatregel, die van de ambtenarenregistratie. Nu de Duitsers wisten wie er jood was, volgde het ontslag van alle joodse ambtenaren. Er kwamen bordjes "Joden niet gewenst" of "Voor joden verboden", dit gaf veel verweer.

Mei 1942

15 mei 1942. Alle Nederlandse beroeps- en reserveofficieren krijgen bevel zich te melden, en worden als krijgsgevangenen behandeld, d.w.z. te werk gesteld in Duitse fabrieken. De "Arbeitseinsatz" wordt afgekondigd. Vele worden opgeroepen en te werk gesteld in Kassel, samen met Engelse, Franse en Poolse krijgsgevangenen.

Augustus 1942

Naarmate de oorlog vordert, wordt de Duitse terreur harder. De bezetter kondigt de 'Arbeitseinsatz' aan.

Politie agent Van Gageldonk

Jan Rams +/- 18 jaar oud, wonende Groenendijk 39, wordt in augustus 1942 opgeroepen en tewerkgesteld in Kassel [gelegen aan de tegenwoordige Oost-Duitse grens]. Aan de mogelijkheid van onderduiken werd nog niet gedacht, in die tijd wisten ze zelfs nog niet wat dat was. Hij kreeg een vervoersbewijs en wat geld te leen van de gemeente voor het eten onderweg. Eerst op de fiets naar Oosterhout, vandaar per bus naar Breda en toen met trein naar Kassel. Daar ga je dan als 16 jarig ventje. Samen met Engelse,

Jan Rams. Foto uit 1941

Poolse en Franse krijgsgevangenen werkt hij in een schoenlapperszaak. Verdacht van diefstal van een paar schoenen wordt hij mishandeld en overgeplaatst naar een

vliegtuigfabriek, en maakt daar veel geallieerde bombardementen mee. Pas in augustus 1945 passeert hij, als 80.000ste 'thuisvaarder', de grens weer bij Maastricht. Hij werd feestelijk in Nederland ontvangen, kreeg brood met beleg! Als men hem ter ere van deze mijlpaal vraagt wat zijn liefste wens is, luidt het antwoord: "Zo snel mogelijk naar huis! ". De volgende dag met de trein richting Brabant. In Rijen bij oom Thijs kon hij zich opknappen. Inmiddels was het bericht van z'n aankomst al in Oosteind doorgedrongen. Toen hij achter op de tandem van oom Thijs op weg was naar huis kwam z'n vader hem al tegemoet.

Veel mensen, uit Oosterhout maar ook andere plaatsen, duiken in Oosteind onder. Zodra er een razzia gehouden gaat worden geeft politieagent Van Gageldonk een seintje en verdwijnen de jongemannen de polder in, verstoppen zich ergens in een schuur of op een zolder.

Dingeman Rams, die zich tijdens zo'n razzia op de zolder van zijn ouderlijk huis in het hooi heeft verstopt, wordt gevonden en via het kamp Amersfoort naar een Duits concentratiekamp getransporteerd, alwaar hij tot de bevrijding toe heeft gezeten.

Februari 1943

Gaten om klokken er uit te halen in kerktoren

Op 9 februari 1943 worden de klokken door de firma P.I. Meulenberg uit Venlo uit de toren gehaald: een grote van 650 kilo en een kleinere van 520 kilo.

Voor het naar beneden halen werden aan de oostkant van de toren grote gaten gemaakt. Hierdoor werden de klokken naar beneden gelaten. Nog goed is aan de kant van het kerkhof te zien waar deze gaten hebben gezeten. Na nog 8 dagen beneden gestaan te hebben zijn ze op 17 febr. 1943 afgevoerd.

Deze worden naar Duitsland gebracht om tot oorlogsmateriaal omgesmolten te worden.

Er werd gezegd: klokken uit de toren. De oorlog verloren.

Kerkklokken in kerk Oosteind

Vanaf 1943 tot enige jaren na de oorlog bleef het stil in de toren. Maar in 1949 hield men een collecte voor twee nieuwe klokken ter vervanging van de door de Duitsers geroofde klokken. Deze collecte bracht een bedrag op van F. 1300 gulden.

De grote klok van 600 kg kreeg de naam Maria. Ook werden het oude jaartal, 20-7-1858 en het nieuwe, 17-3-1949 aangebracht op de klok. De kleinere klok kreeg de naam Cornelius. Ook hier werden het oude jaartal, 25-2-1864 en het nieuwe 17-3-1949 op de klok aangebracht. Op 12 april 1949 werden door de Deken van Oosterhout, A. Hoevenaars, de twee nieuwe klokken geconsacreerd. Twee dagen later op 14 april 1949 zijn ze in de toren geplaatst.

Op 26 februari 1943 staan in Den Haag 8 mensen terecht op beschuldiging van het illegaal slachten, waaronder 5 mensen uit Oosteind, te weten: Andreas van der Put, Arnoldus Vissers, Cornelis Jansen, Petrus Diepstraten en Johannes Biemans. Behalve Petrus Diepstraten, die was ondergedoken, worden allen veroordeeld en komen via Vught en Westerbork in Duitse concentratiekampen terecht. Johannes Biemans zal hiervan niet meer terugkeren.

April 1943

Om het steeds toenemende verzet te breken, besluiten de Duitsers in april 1943 tot herinternering van alle Nederlandse ex-militairen. Deze maatregel treft ook veel boeren natuurlijk. Om hiertegen te protesteren wordt door de boerenorganisaties besloten geen melk meer te leveren aan de melkfabrikanten. Om de staking te breken worden overal de voormannen van de boerenorganisaties opgepakt.

Via een tip van politieagent Van Gageldonk weten de voorzitter Piet van Vessum en secretaris Jan Jaspers van de Jonge Boerenstand tijdig te vluchten en onder te duiken. Ze zijn ondergedoken bij zijn zwager Sjef Maas in de Brede Heistraat. Als 's-avonds bij hen thuis de gevreesde "Grüne Polizei!" verschijnt, zijn ze uiteraard nergens te vinden.

*Bestuur van de R.K. Jonge Boerenstand tijdens oorlogsjaren.
v.l.n.r.: J. Jaspers - secretaris,
P. v. Vessum - voorzitter,
en P. Verkooyen - bestuurslid.*

In de oorlogsjaren heeft Sjef Maas een oproep gekregen om in Duitsland te gaan werken, maar dankzij het feit dat hij juist op tijd een klap kreeg van een paard, werd hij afgekeurd. Tijdens de oorlog heeft hij hoofdzakelijk bij boeren op Oosteind gewerkt, vooral veel meehelpen met het dorsen.

Later is hij gaan werken bij molenaar Victor van Gorp. Omdat het gebruik van elektriciteit verdeeld was moest Sjef 's nachts werken om graan te malen. Ook weet hij zich nog te herinneren dat de controleurs van de C.C.D. (Centrale Controle Dienst) niet altijd eerlijk waren, sommige boeren mochten veel b.v. zomaar een koe slachten, waar de controleurs dan in meedeelden natuurlijk. En anderen die konden niets doen of ze werden gepakt.

10 april 1943. De Duitsers gebruiken iedere dag het slachthuis om gevorderd of gestolen vee te slachten. Zo vorderen ze van alles, fietsen, paarden is ook heel erg handig en liefst nog een wagen erbij.

Foto van slachthuis in Oosteind (foto is van na de oorlog)

30 april 1943, Het politieke standrecht wordt afgekondigd. Op groepjes met meer dan 5 personen wordt geschoten.

Mei 1943

Er komt een steeds nijpender gebrek aan de eerste levensbehoeften: graan,

boter, aardappels. Op de bonkaarten is bijna niets meer te krijgen. Steeds meer mensen vooral uit Oosterhout, stropen de boeren af om aan eten te komen. Men klaagt dat zelfs het graan, dat nog groen op de akkers staat, gestolen wordt.

Ook de Duitsers "vorderen!" en roven van alles, vooral paarden en fietsen. In het begin van de oorlog werd de schijn van recht en wet nog opgehouden en kreeg men overal gestempelde papiertjes voor. Nu rooft men met bruto geweld en onder bedreiging met wapens.

De Duitsers houden weer razzia's op jonge mannen die zijn ondergedoken. Hier op Oosteind zitten er overal, ze vluchten ook de landweggetjes in en gaan vanavond, als het donker is, weer naar huis. Voor die jongens is het wel een spanning. Dingeman Rams had zich thuis op zolder verstopt, toch werd hij gevonden, best erg, dat is al de tweede zoon van de familie Rams.

Oktober 1943

20 oktober 1943. Er trekken veel vliegtuigen over ons land, allemaal Engelsen.

Mei 1944

Het vliegveld van Gilze Rijen gebombardeerd op het vliegveld Gilze-Rijen vallen in drie minuten tijd 175 bommen.

Op 13 mei 1943 worden alle radiotoestellen gevorderd. Velen leveren een oude in en behouden een goede om naar de Engelse zender of naar Radio Oranje te luisteren.

Juni 1944

Vanaf 16 juni 1944 worden overal Duitse soldaten ingekwartierd. Ze graven en richten zich in voor een langer verblijf. De school wordt gevorderd; de klassen worden zolang ondergebracht in diverse boerderijen en leerlooierijen, o.a. bij Antoon Driesen, Cees Rombouts en Harrie Oomen. De Moffen hebben verschillende fietsen in beslag genomen.

Juli 1944

Hevig bombardement van het vliegveld Gilze-Rijen. Er wordt geloerd op onderduikers door de Landwachters.

Er wordt veel graan van de akkers gestolen door mensen die honger hebben.

September 1944

Op 5 september 1944 — Dolle Dinsdag - wordt iedereen opgeschrikt door zware ontploffingen. De Duitsers hebben de Munitions-Ausgabe-Stelle = munitieopslagplaats op het vliegveld Gilze Rijen laten springen.

Radio Oranje verspreidt het bericht dat Breda al wordt beschoten. Achteraf blijkt dat een loos bericht te zijn. De Duitsers en hun handlangers beginnen hem nu echt te knijpen.

Het standrecht wordt ingevoerd. Iedereen die niet onmiddellijk een Duits bevel uitvoert kan de kogel krijgen.

's-Nachts zijn er onophoudelijk Engelse vliegtuigen in de lucht. De Duitsers hebben in de gaten dat het erg moeilijk zal worden om zich ten

zuiden van de grote rivieren te handhaven. Daarom maakt men zich op om zich terug te trekken op de "Vesting Holland".

14 September, gisteravond klapte en dreunde het geweldig. Duitse munitie bij de Vijf Eiken in de lucht gevlogen.

Op 17 en 18 september 1944 komt operatie 'Market Garden' op gang.

Op zondag 18 en maandag 19 september 1944 zag de lucht zwart van de zweefvliegtuigen, uren aan een stuk, die op weg waren naar de slag om Arnhem.

Lange tijd geen elektrische stroom die dag.

Op 20 september 1944 wordt Martinus van Elderen, die bij zijn zus op Hogedijk 18 inwoont, voor een vergrijp zonder vorm van proces gefusilleerd.

Langzaam komt het front nu dichterbij en begint de hoop te groeien. De kerktoren wordt als uitkijkpost gebruikt. Geregeld zijn Engelse jagers in de lucht die beschietingen uitvoeren op alles wat Duits is of lijkt. Op 29 september wordt een Duitse wagen onder vuur genomen.

Ook voor de burgers is dit gevaarlijk. Bij Janus de Wit, Provincialeweg 68, gaan de ramen aan diggelen. Zus Trommelen, die terugkomt van haar werk in Oosterhout, wordt in haar been getroffen en belandt in het ziekenhuis.

Bij de Groenendijkse haven weten twee mannen uit Oosterhout, die aardappels hebben geraapt in de polder, ternauwernood weg te duiken als een Engels jachtvliegtuig hen onder vuur neemt.

Steeds meer terugtrekkende Duitsers komen over de Provincialeweg met boerenwagens, gestolen fietsen, handkarren en verder alles wat maar een wiel heeft. Hun uniform is aan flarden, hun gezicht besmeurd: van het trotse "Herrenvolk! Is weinig meer over. In Waspik 200 koeien door de Duitsers mee genomen.

Oktober 1944

Om verzekerd te zijn van voldoende voedsel tijdens een langdurige belegering, drijft men zoveel mogelijk koeien bij Keizersveer en Moerdijk over de Maas. Op 19 oktober 1944 wordt met ongeveer 100 soldaten de polder afgezet en de Duitsers hebben in onze polder massaal de koeien geroofd.

Vee razzia's door de Duitsers op de Provincialeweg 133. September 1944

Eerst 's morgens een deel en 's middags de rest. Deze koeien werden meegenomen om in Gorkum te worden geslacht voor het Duitse leger. Er zijn

weinig boeren op Oosteind waar geen koeien zijn meegenomen, bij sommigen zelfs allemaal. De schatting is dat er totaal 1000 koeien zijn meegenomen.

Onze kerktoren dient als uitkijkpost voor de Duitsers. Er zijn ook al Duitsers die vertrekken met gestolen boerenwagens. Zelfs kinderwagens vol met munitie.

Op 29 oktober 1944 's- Avonds om 7 uur valt de beslissing tot terugtrekking van de Duitsers en meteen vertrekken grote groepen uit ons dorp. Het ene onderdeel na het andere [totaal + 1000 man) verdwijnt in de richting Keizersveer.

Bij de familie Quist, Groenendijk 55, lag een voetbruggetje over de Donge.

Dit was gebouwd voor mensen van de werkverschaffing, die allerlei graafwerkzaamheden in de polder verrichtten. Hier alleen al trekken 's-nachts ongeveer 400 man te voet over.

Onbekend met het feit dat die bewuste 29 oktober 1944 de meeste Duitsers zijn weggetrokken, wordt er door de 'Tommies'! een waar gordijn van granaten over Oosteind gelegd. Vooral in de buurt van het melkfabriek, waar men de Duitse commando post vermoedt. De mensen zitten weggedoken in schuilkelders die zijn gebouwd.

In de polder was de Duitse tegenstand gering maar bij vijfhuizen was de tegenstand fel en

hard. De Duitsers probeerden de opmars van de geallieerden tegen te houden door het opblazen van de brug in de weg naar 's-Gravenmoer en de brug naar Dongen nabij de watertoren. Dit is op 29 oktober 1944 om ca. 18.00 uur gebeurd.

Tegen de verliezende Duitsers kon men maar beter “vriendelijk” zijn. Was men dit niet, dan moest men dit soms met de dood bekopen! Dit overkwam Jan in 't Groen aan de Hoogstraat. Omdat hij tegenwerkte schoten ze Jan in 't Groen dood en staken z'n boerderij ín brand.

De dag en nacht voor de bevrijding zijn in de omgeving van 't Hoekske nogal wat granaten gevallen.

Van de bevrijding zelf weet Nico Michielse nog dat de Engelsen al aan de overkant van de Donge lagen. Toen liepen er nog 6 à 7 Duitsers over de weg. Omdat de Engelsen al heel dicht bij waren, liepen er ook veel burgers op straat, vandaar dat de Engelsen deze Duitsers niet konden beschieten. Ze vluchtten de polder in, later zijn ze natuurlijk wel gevonden.

De familie Vissers van het café vond het op het Hoekske te gevaarlijk worden en is naar de familie Quist in de polder gevlucht. Dit hadden ze beter niet kunnen doen, want bij de familie Quist zaten nog Duitsers binnen en om die eruit te halen werd de boerderij door de Engelsen in brand geschoten.

Mevrouw J. Schoenmakers-Oomen, die over de oorlog en bevrijding zeer zorgvuldig een dagboek heeft bijgehouden, zegt hierover:

Hoefsmid P. Kanters (links) bij zijn bedrijf Provincialeweg 40

“Tegen elf uur in de nacht hoorden we het gesuis van granaten. Allen lagen wakker en we hadden al gauw in de gaten dat de kelder ons toevluchtsoord zou worden voor deze nacht.

Het oorlogsgeweld dat wij langzaam nader en nader hebben horen komen is nu vlakbij. Geregeld horen we het ontploffen van de vele granaten.

Enkele gebouwen worden getroffen, waaronder het eerder genoemde pakhuis naast het melkfabriek, smederij Kanters, de boerderij van Bastiaansen en het huis van Ton van Dongen.”

Iedereen had wel een schuilkelder, behalve de nonnen van de meisjesschool die woonden op Provincialeweg 98, zij zochten bescherming in de schuilkelder bij Adriaan Bossers Provincialeweg 93.

Het zijn de 'Woestijnratten' die Oosteind zullen bevrijden. Op hun lange tocht die begint in Oss, felle

gevechten leverend in o.a. Nuland, Vught en Loon op Zand, komen zij op 29 oktober in Dongevaart en 's-Gravenmoer aan. Ze dragen bruin groene pakken en zwarte baretten. Op hun voertuigen staat het embleem 'De Rat'. Generaal Majoor G. Verney is hun commandant.

In de vroege morgen van 30 oktober wordt door een brug leggende tank een schaarbrug over de Donge gelegd tussen Oosteind en 's-Gravenmoer.

Meteen als de 'Desert Rats' over de brug zijn, kiezen ze positie. Een aantal verdwijnt in de richting Groenstraat en de Hogedijk, anderen gaan de Groenendijk en de Rijsdijk in. Nergens stuit men op enige tegenstand.

Ongeveer een uur voordat de Engelsen kwamen liepen er nog een 25 Duitse soldaten langs de Provincialeweg. Even voorbij onze parochiekerk hebben die rond 10 uur de boerderijen van de familie Gabriëls, Donkers en Rombouts in de brand gestoken.

Bij Gabriëls hadden zich enkele Duitsers ingegraven. Zij zijn het die daar een Engelse soldaat Peter Donald Ellis 21 jaar oud hebben gedood. De familie Donkers zit onder in de kelder van hun brandende boerderij. Rond 11:45 uur is de strijd ten einde.

Als de strijd geluwd is gaan Drik de Wit, Kees van Dongen en Harrie Diepstraten naar de polder om hun paarden te halen die ze tussen het hout in 'De Bruine Baard! verstoppt hebben. Een eindje de Rijsdijk in rijden ze voorbij een vijftal soldaten, die zich hebben ingegraven. Tot hun verbazing zijn het Duitsers. Ongeveer 200 meter verderop ontwaren ze hoopjes aarde en de situatie niet vertrouwend stappen ze af. De mannen worden onmiddellijk onder vuur genomen.

Kees van Dongen wordt in zijn arm geraakt en bloedt hevig. Met een halster probeert men de arm af te binden. Tot het donker worden ze gedwongen tegen de grond aan te blijven liggen. Uiteindelijk mogen ze vertrekken, richting Geertruidenberg. Kees van Dongen is intussen danig verzwakt en moet achtergelaten worden. Via vaarten en sloten komt men tenslotte thuis aan. De volgende dag, 31 oktober 1944, wordt Kees door zuster Emmen en enkele andere personen per brancard opgehaald. Hij is dood.

In de polder zitten op verschillende plaatsen nog groepjes Duitse soldaten. Ze zijn waarschijnlijk niet door hun kameraden gewaarschuwd toen dezen met haast weg probeerden te komen.

Antoon Claassen, aan wie ze 's-Morgens nog melk hebben gevraagd, en Henk van Vlaanderen weten de positie en de sterkte van een aantal Duitsers. Ze rijden met een Engelse tank mee. Op de Rijsdijk worden zij onder vuur genomen door een Duits machinegeweer. Ook ontploft er in de nabijheid van de tank een

pantservuist. Er ontstaat een korte schotenwisseling waarbij 4 Duitse soldaten worden gedood en één zwaar gewond. De dode Duitsers worden ter plekke begraven, een half jaar later opgegraven en overgebracht naar de begraafplaats aan de Veerse weg. Hun graven zijn nu te vinden op de Duitse militaire begraafplaats in Ysselsteyn.

De Engelsen besluiten de gehele polder ten zuiden van de Donge te zuiveren. Aan het einde van maandag 30 oktober zijn alle Duitsers verdwenen of krijgsgevangen gemaakt. Alleen bij Simon van Dongen zitten nog vier Duitse soldaten en een Hollandse SS-er in de kelder. Die worden de volgende dag gevangen genomen.

Er was op Oosteind geen voedselgebrek. Voor de geallieerde Engelse militairen werden de scholen, het patronaatsgebouw en enkele particuliere kamers gevorderd. Tijdens de eerste dagen na de bevrijding kwamen op Oosteind vluchtelingen aan uit Waspik en Raamsdonksveer omdat deze plaatsen nog onder zwaar granaatvuur lagen, zij konden op Oosteind ondergebracht worden en van eten voorzien.

November 1944

Na de bevrijding hadden ze bij Michielse 6 Poolse militairen ingekwartierd. Zij hadden de radiopost en stonden zo in direct contact met de tanks en artillerie geschut, wat opgesteld stond achter Provincialeweg 197 en in de omgeving van Provincialeweg 174. Vanuit het huis van Michielse werd het vuur-commando gegeven richting Keizersveer, waar toen nog Duitsers zaten.

In Oosteind stelt zich op 1 november een grote colonne Engelse tanks op en neemt Den Hout en Vrachelen onder vuur.

De Polen zijn in een hevig gevecht gewikkeld bij het Markkanaal. Een dag later wordt de Donge Centrale in Geertruidenberg in brand geschoten door de Duitsers.

Na de bevrijding zijn de volgende legereenheden op Oosteind gebleven. Het Engelse achtste leger, onze bevrijders, ongeveer één week. Poolse en Engelse artillerie tot eind maart 1945. Een Engelse tankafdeling ongeveer twee maanden.

Deze troepen hadden hun hoofdkwartier in het pand Provincialeweg 59 (Schoenfabriek Fijneman).

De Nederlandse binnenlandse strijdkrachten hadden een depot aan de Provincialeweg 217.

Eind mei 1945 zijn de laatste geallieerde militairen uit Oosteind vertrokken.

Het front ligt slechts een paar uur lopen van Oosteind en geregeld vinden er Duitse infiltraties plaats om te spioneren en te saboteren. Zo wordt in de polder een mijn gevonden die is vastgebonden aan een fiets. Zelfs in een veld suikerbieten liggen Duitse mijnen. Daarom blijven er de hele winter 1944/1945 nog beperkende maatregelen van kracht: een avondklok, reispasjes en geblindeerde ramen.

December 1944

Tank van de geallieerden bij het Oostkwartier

Kerstmis 1944, er zijn ongeveer 200 Engelse artilleristen in Oosteind gestationeerd.

De Duitsers besluiten in die tijd tot een laatste wanhoopsoffensief. In de Ardennen rukken de soldaten op. Tegelijkertijd probeert men via Brabant de haven van Antwerpen opnieuw in handen te krijgen.

In het Land van Heusden en Altena zijn 16.000 man Duitse troepen samengetrokken. Het eilandje bij Capelsche Veer en 't Overdiep bij Waspik zijn al in Duitse handen.

Gewaarschuwd door Jan de Rooy, een lid van de verzetsgroep 'Kapitein André! Uit Sprang-Capelle, beginnen de Engelse en Canadese artillerie een beschieting die drie dagen zal duren. Op de Groenendijk en de weilanden achter de Provincialeweg waar veel Engelse kanonnen staan opgesteld, worden vrachtwagens granaten afgevuurd. Het gebulder gaat dag en nacht door. Uiteindelijk trekken de Duitsers zich terug.

Januari 1945

Jan de Rooy was het bewuste lid van de Sprang-Capellese verzetsgroep André. Als 'line-crosser' ontdekte hij in het land van Heusden en Altena dat de bezetter daar voorbereidingen trof om Von Rundstedts offensief in de Ardennen te ondersteunen.

Op 23 december 1944 seinde De Rooy zijn gegevens vanuit een boerderij in Dussen door naar het bevrijde Zuiden. De volgende dag bombardeerden de geallieerden de Duitse stellingen, zodat werd voorkomen dat het gebied ten zuiden van de Maas opnieuw bezet zou worden.

De bezetter vermoedde onmiddellijk dat er was gespioneerd. Na een speurtocht vonden zij de zender. Omdat Jan de Rooy op dat moment niet thuis was, namen ze ter plekke vijf mensen gevangen die ze dreigden te fusilleren. Toen De Rooy dit hoorde, meldde hij zich vrijwillig, ook al wist hij dat dit zijn dood zou betekenen.

De gijzelaars werden vrijgelaten en De Rooy werd meegenomen en aan een zwaar verhoor onderworpen. Maar hij bleef zwijgen, waardoor hij het leven van zijn verzetskameraden redde. Jan de Rooy, die zich aangeeft om vijf gijzelaars

het leven te sparen, zal op 4 januari 1945 in Amsterdam worden gefusilleerd. Ter herinnering aan zijn heldendaad is in zijn geboorteplaats een monument opgericht.

Februari 1945

V1 die overvliegt

Vanaf februari 1945 komen er veel 'vliegende bommen' over. Hitler ziet dit wapen, de V1, als een laatste middel om de oorlogskansen te keren. Technisch gezien zijn deze nog niet volmaakt. Vooral de motor, die een ratelend geluid maakt, wil nogal eens haperen of stilvallen. Soms verbrandt de bom al in de lucht, maar

meestal valt hij neer en veroorzaakt een daverende explosie.

In Gelderland worden de bommen afgeschoten richting Antwerpen en komen dan over Oosteind, dat precies in de vliegroute ligt.

Er gaat geen dag voorbij of iedereen luistert met angst en beven naar het ratelen van "Hitler's laatste hoop!". Op 7 februari valt de eerste V1 neer in de Griendsteeg, nabij de melkfabriek. De schade blijft beperkt tot kapotte ramen en dakpannen.

Nico Michielse vertelt dat hij op de Rijsdijk was toen er één zo laag overkwam, dat hij de bommen raakte, deze knapten af als luciferhoutjes. Toen de V1 viel zag Nico een geweldige grote zandwolk omhoog komen, hij kwam terecht vooraan in de Griendsteeg, ongeveer waar nu de manege is. Overal in de buurt waren de ruiten stuk. Ook Nico zegt dat die V1's wel zeker zo beangstigend waren als heel de oorlog, ten minste wat betreft Oosteind.

Maar 15 februari is het goed raak; die dag 'regent' het V1-raketten...

Om 4 uur in de nacht valt het eerste terreurwapen in de omgeving van de Groenendijk en richt geringe materiële schade aan. Om 9 uur 's-morgens verwoest een tweede de boerderij van Horsten, Provincialeweg 54. Tevens loopt het huis van Loonen aan de Provincialeweg 29 hierdoor nogal wat schade op maar gelukkig raakt er niemand gewond.

Rond het middaguur, als iedereen aan tafel zit, krijgt de boerderij van de familie Bogers, Heikantsestraat, een voltreffer. Vader, moeder en hun negen kinderen, de dienstbode Maria van de Heikant en twee Engelse militairen, Horace Pearce en Berti Washington, vinden de dood.

Enige foto, van een gedeelte, van de Fam Bogers. Niet alle kinderen waren toen al geboren.

IN MEMORIAM
Maria Petronella v. d. Heijkar
overleden 15 Febr. 1945.

Sjef Maas had die dag het geluk van z'n leven want elke donderdag reed hij op de Heikant de graantoer en at dan bij de familie Bogers z'n brood op. Juist die dag kon hij deze toer niet rijden vanwege verscherpte controle van de C.C.D..

De Crisis Controle Dienst (CCD), was een Nederlandse overheidsdienst die in 1934 werd opgericht en, onder verschillende naamvariaties, tot 1954 bleef bestaan. Ze hield vooral toezicht op de handel in schaarse goederen. Gedurende de bezetting van Nederland door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog had de dienst onder meer de taak om de wijdverbreide zwarte handel te bestrijden.

Was dit niet het geval geweest, dan was Sjef ook die middag met de familie Bogers omgekomen.

Op 16 en 25 februari 1945 vallen enkele vliegende bommen in de polder, zonder grote schade aan te richten. Een op 27 maart gelanceerde VI verbrandt in de lucht. Het zal de laatste zijn die wij hier te zien krijgen. Twee afschuwelijke maanden voor Oosteind zijn voorbij. De mensen snakken naar de volledige bevrijding die nu niet al te lang meer op zich kan laten wachten.

Mei 1945

5 mei 1945.

De capitulatie wordt bekend gemaakt. Nederland was bevrijd! De wederopbouw kon beginnen.

Versierde wagen met de bevrijding in Oostende

Duizenden van hen die voor de bevrijding gestreden hebben, met pen en papier, met wapens en het seintoestel, velen van hen hebben die vijfde mei niet meer beleefd. Ze zijn gestorven in gevangnissen en concentratiekampen, gefusilleerd na een proces of zonder proces, maar allen omdat ze de nazidictatuur niet wensten te aanvaarden.

Hen mogen we nooit vergeten!

In het gehele land worden bevrijdingsfeesten gehouden. De feestelijkheden in ons dorp speelden zich af op donderdag 24 mei 1945. Heel de bevolking van Oostende werkt mee om er een onvergetelijke dag van te maken.

OFFICIEEL PROGRAMMA

der feestelijkheden van de **NATIONALE BEVRIJDING**

te vieren door Oosteind
op Donderdag 24 Mei 1945

PRIJS 25 CENT

Programma :

1. 7 uur Reveille.
2. 9 uur Plechtige H. Mis.
3. 10 uur Zanghulde der schoolkinderen en defilé van alle verenigingen of deputaties ervan met vaandel voor den Edelachtbaren Heer Burgemeester de v.d. Schueren, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina.
De hieraan deelnemende verenigingen gelieve zich voor Woensdagavond 23 Mei op te geven bij den Heer P. de Bekker.
4. 1 uur Kinderspelen.
Deze worden gehouden op het terrein van den Heer G. Laureijsen.
5. 5 uur Grote optocht van versierde wagens, paarden, fietsen, autopeds, tanks, groepen, afzonderlijke personen, enz. enz.
Verenigingen, buurten, gezelschappen en afzonderlijke personen welke willen deelnemen, worden verzocht hiervan opgave te doen voor Woensdagavond 5 uur bij den Heer J. Akkermans, Griendsteeg 3.
6. 7 uur Demonstratie door de Rijvereniging.
7. 7.30 uur Gecostumeerde Voetbalwedstrijd.
8. 8 uur Muziek bij de R.K. Kerk en hierna muzikale wandeling door geheel het dorp onder leiding van de Harmonie.

Leiding der Feestelijkheden

De algehele leiding berust bij een comité, dat voor deze gelegenheid en ook voor de in de toekomst te organiseren feestelijkheden is opgericht.

Dit comité, dat zooveel mogelijk is vertegenwoordigd door alle standen en bevolkingsdelen rekt op het vertrouwen en de steun van de gehele Oosteindse bevolking.

Het ziet er als volgt uit:

ZeerEerwaarde Heer Pastoor C. v. GENK,	Ere-voorzitter
WelEerwaarde Heer Kapelaan A. v. GOETHEM,	Geestelijk Adviseur
A. MIGNON,	Voorzitter
P. DE BEKKER,	Vice Voorzitter
A. AARDEN,	Secretaris
F. FIJNEMAN,	Penningmeester

LEDEN :

J. AKKERMANS	W. MAAS
J. JESPERS	JAC. LOONEN Czn.
A. v.d. BIGGELAAR	P. VAN VESSUM
P. VAN REYEN	
ANT. VERKOYEN	CORNa. LOONEN Gd.
G. ROMBOUTS	CORNa. LOONEN Ad.
C. OOMEN	NELLIE CLASSEN
P. LOONEN Jacz.	ANNA BASTIAANSEN
C. VAN GAGELDONK	ZUS v.d. PUT
	MARIE MICHIELSE

Zo zal dan Oosteind het bevrijdingsfeest gaan vieren.

Het comité rekt op een enthousiaste en algemene deelname aan alle feestelijkheden en heeft de overtuiging dat Oosteind in alle opzichten waardig en passend zal feestvieren.

Ook de in onze plaats gelegerde officieren en manschappen van de geallieerde legers zijn tot de feestelijkheden uitgenodigd.

Op deze feestdag natuurlijk alle vlaggen uit!

Laat des avonds het licht uit uw huizen schijnen als een symbool van onze herwonnen vrijheid!

LEVE HET VADERLAND!

LEVE DE KONINGIN!

LEVE DE VRIJHEID!

Drukkerij H. van den Hout, St. Janstraat 56, Oosterhout

Oorlogsslachtoffers in Oosteind

Johannes Biemans

Op 26 februari 1943 staan in Den Haag acht mensen terecht op beschuldiging van het illegaal slachten van een koe, waaronder vijf mensen uit Oosteind, te weten:

Andreas van der Put, Arnoldus Vissers, Cornelis Jansen, Petrus Diepstraten en Johannes Biemans.

Het Nationaal Monument in Kamp Westerbork, eindpunt van het Westerborkpad,

Behalve Petrus Diepstraten, die was ondergedoken, worden allen veroordeeld en komen via Vught en Westerbork in Duitse concentratiekampen terecht.

Johannes Biemans zal hiervan niet meer terugkeren. Er zijn over Johannes Biemans verder geen gegevens bekend.

Martinus van Elderen

Martinus van Elderen geboren op 18 november 1922 in Best wordt op 20 september 1944, voor een vergrijp zonder enige vorm van proces gefusilleerd.

Dood een lafhartige moordaanslag is van ons weggerukt onze geliefde broeder

MARTINUS VAN ELDEREN

Hij is geboren te Best op 18 November 1922 en overleden te Oosterhout op 20 September 1944.
Lid van de H. Familie.

Hoe wonderbaar O Heer, zijn toch Uw raadsbesluiten. In diep geloof buigen wij onze hoofden in de hoop dat deze offergave U welgevallig moge zijn voor de bevrijding van ons vaderland.

Vol offergeest heeft hij zich gegeven om werkzaam te zijn bij de „Illegale beweging” ter bevrijding van ons Vaderland en voor de vrijheid van zijn landgenoten. God nam er zijn leven voor.

Gaarne offerde hij het aan Hem op.

Lieve broers en zusters, meer dan een ander zult gij treuren over mijn heengaan. Ach wilt U troosten en verheugd zijn een offer aan God te mogen brengen voor dit mooie doel.

God zal er U voor belonen en met trots moogt gij er U op beroemen een broer te hebben geofferd voor het Vaderland. God trooste en sterke U.

Vergeet mij niet en blijf mij dagelijks indachtig in Uwe gebeden.

Ik groet U en blijven elkaar trouw in gebed.

Martinus die bij zijn zus op Hogedijk 18 in Oosteind inwoont is in de buurt van de ophaalbrug bij het Wilhelminakanaal dood geschoten.

In het politierapport hierover staat: "Op vlucht neergeschoten. "

Het meer gedetailleerde verhaal gaat als volgt:

Bij de Duitsers kwam een Nederlands meisje als prostituée, daarvan was Martien van Elderen op de hoogte en als jongen in het verzet wilde hij daar wel een eind aan maken, mogelijk ook aan het leven van deze prostituée. Hij heeft ze daarom een keer op de fiets gevolgd richting Oosterhout, onderweg heeft hij ze zeker lastig gevallen, daarom was zij binnengevlucht in Café Koppelpaarden aan de Veerseweg, waar een Duitse commandant ingekwartierd was.

Martien van Elderen is daar gearresteerd en met z'n handen boven z'n hoofd door Oosterhout gevoerd naar het Wilhelminakanaal waar hij zonder enige vorm van proces op de kanaaldijk is gefusilleerd op 20 september 1944. Martien was bijna 22 jaar.

Optekening in terechtstellingen van de oorlogsgraven stichting:

'Op 20 September 1944 werd Martinus van Elderen, geboren te Best, 19 November 1922, van beroep landbouwer, wonende te Oosterhout, Hoogen Dijk nr. 18 ter hoogte van Eikdijk aan het Wilhelminikanaal met geweer-of revolverschoten doodgeschoten. Als reden geven twee leden van de Duiſche Weermacht, die hun namen niet wenschten te geven, op , dat hij tijdens het transport wilde vluchten en dat hij daarop werd neergeschoten.'

Bron: Brief Burgemeester van de gemeente Oosterhout, aan de Militair Commissaris voor het district West-Brabant, met als onderwerp: Terechtstellingen.

Peter Donald Ellis (militair)

30 Oktober 1944 bij de bevrijding van Oosteind vindt een Engelse soldaat de dood. Het is Trooper P.D. Ellis, 21 jaar oud, afkomstig uit Terrington St. Clement in het graafschap Norfolk.

Hij werd tijdelijk begraven bij het huis van A. Schoenmakers Provincialeweg 19, nu Ter Horst 19. De stoffelijke resten zijn later overgebracht naar het kerkhof aan de Veerseweg en nog later naar de Jonkerbos War Cemetery in Nijmegen.

Engelse soldaat Peter Donald Ellis.

Soldaat P.D. ELLIS, tijdelijk begraven bij familie Schoenmakers, Provincialeweg no. 19, Oosteind.

In Memory Of
Trooper
PETER DONALD ELLIS

Service Number: 14407546

1st, Royal Tank Regiment, R.A.C. who died on 30 October 1944 Age 21

Son of Clarence Allan Ellis and Alice May Ellis, of Terrington St. Clement, Norfolk.

FATHER IN THY GRACIOUS KEEPING LEAVE WE NOW OUR LOVED ONE SLEEPING

Remembered with Honour

JONKERBOS WAR CEMETERY

24.1.1.

No. OPR/ Army Form B. 104-52.
(If replying, please quote above No.)

Royal Armoured Corps Record Office,
BARNET, Herts.

6th November, 1944.

Sir,

It is my painful duty to inform you that a report has been received from the War Office notifying the death of—

(No.) 14407546 (Rank) Trooper

(Name) ELLIS, Peter Donald

(Regiment) 1st Bn. Royal Tank Regiment, R.A.C.

which occurred in the North West European Theatre of War

on the 30th October, 1944.

The report is to the effect that he was killed in Action.

I am to express the sympathy and regret of the Army Council.

I am to add that any information that may be received as to the soldier's burial will be communicated to you in due course, by the Directorate of Graves Registration and Enquiries, War Office (A.G.13), 32 Grosvenor Gardens, S.W.1, to whom all enquiries with regard to graves or places of burial should be addressed.

I am,

Sir,

C.A. Ellis, Esq.,
Chase House,
Terrington St Clement,
King's Lynn,
Norfolk.

Your obedient Servant,

Immanuel
Colonel,
Officer in Charge of Records.

FORM B. 104-52 (Rev. 1944) G.O.S. 10/11/44

Overlijdensdocument PD Ellis

Jan van Dongen

Op 31 Oktober 1944 werd Cornelis Johannes van Dongen, geboren te Oosterhout, 15 Augustus 1907, landbouwer, wonende te Oosterhout, Provinciale weg Oosteind nr. 109 in den Willemspolder door Duitsche militairen doodgeschoten.

† †
IN VREDE MET CHRISTUS
Bid voor de ziel van zaliger
CORNELIS JOANNES VAN DONGEN
weduwaan van
Johanna Maria Snoeren
echtgenoot van
Maria Johanna Beerens
geboren te Oosteind 15 Augustus 1907
en aldaar overleden 31 October 1944.

Uit de diepten heb ik tot U, o Heer,
geroepen: Heer luister naar mijn stem.
Ps. 105.
Gij hebt ons beproefd, o mijn God.
We zijn door vuur en water gegaan.
Ps. 66.
Het was God! Hij moge doen, wat
Hem goeddunkt. I Sam. 3.
Goed is God, voor die op Hem hopen
Thr. 3 25.
Geliefde echtgenote en kinderen, stelt
uw vertrouwen op God. Gezegend zij
God, die ons troost in al onze ver-
drukkingen. Wetende, dat gij deelge-
noten zijt des lijdens, gij ook deelgenoten
zult zijn in de vertroosting. II Cor. 1 3.
Ik smeeke U dan bij onsen Heer Jezus
Christus, dat gij mij bijstaat in uwe
gebeden voor mij tot God: de God des
vredes zij met u allen. Rom. XV 30
Jezus, Maria, Jozef, laat mijn ziel met
U in vrede rusten.
Mijn Jezus, barmhartigheid.

Foto: Schmidt - Dongen

Volgens verklaring van zijn broer, was hij zeer bezorgd over zijn paard en wilde dit nog uit het weiland gaan halen. De Duitsers, die zich in den Willemspolder bevonden en door de Engelsche troepen waren omsingeld schoten op een ieder die in hun nabijheid kwam.

Bron: Brief Burgemeester van de gemeente Oosterhout, aan de Militair Commissaris voor het district West-Brabant, met als onderwerp: Terechtingsstellingen

Als de strijd, om de bevrijding, in Oosteind geluwd is gaan Drik de Wit, Kees van Dongen en Harrie Diepstraten naar de polder om hun paarden te halen die ze tussen het hout in 'De Bruine Baard! verstoppt hebben.

Een eindje de Rijsdijk in rijden ze voorbij een vijftal soldaten, die zich hebben ingegraven. Tot hun verbazing zijn het Duitsers. Ongeveer 200 meter verderop ontwaren ze hoopjes aarde en de situatie niet vertrouwend stappen ze af. De mannen worden onmiddellijk onder vuur genomen.

Kees van Dongen wordt in zijn arm geraakt en bloedt hevig. Met een halster probeert men de arm af te binden. Tot het donker worden ze gedwongen tegen de grond aan te blijven liggen. Uiteindelijk kunnen ze vertrekken, richting Geertruidenberg.

Ze pogen nog om Kees mee te slepen maar Kees van Dongen is intussen danig verzwakt en moet achtergelaten worden. Via vaarten en sloten komt men tenslotte thuis aan.

De volgende dag wordt Kees door zuster Emmen en enkele andere personen per brancard opgehaald. Hij is dood.

Familie Bogers

Oosteind was al bevrijd maar op 15 februari 1945 is het nog eens goed raak; die dag 'regent!' het V1-raketten... Om 4 uur in de nacht valt het eerste terreurwapen in de omgeving van de Groenendijk en richt geringe materiële schade aan. Om 9 uur 's-morgens verwoest een tweede de boerderij van Horsten, Provincialeweg 54.

Tevens loopt het huis van Loonen aan de Provincialeweg 29 hierdoor nogal wat schade op maar gelukkig raakt er niemand gewond. Rond het middaguur om 12:45 uur, als iedereen aan tafel zit, krijgt de boerderij van de familie Bogers, Leijsendwarstraat 47, nu Heikantsestraat 47, een voltreffer.

De V1 viel precies op de boerderij en er was een alles vernietigende explosie waarbij vader, moeder en hun negen kinderen, de dienstbode Maria van de Heikant en twee Engelse militairen, Horace Pearce en Berti Washington, allen de dood vonden.

Enige foto van het omgekomen gezin Bogers +/- 1939. V.l.n.r. staand: Jos 7 jaar, Louis 5 jaar, Toke 4 jaar, Marie 6 jaar, Zittend: Adrianus 38 jaar, op schoot Nellie 2 jaar, Maria 35 jaar met Keesje op schoot 6 mnd. Annie, Antoon en Joke waren toen nog niet geboren

In vrede met Christus
 Gedenk in uw gebeden de Zielen van Zelfger
ADRIANUS CORNELIS BOGERS,
 geboren te Dongen 10 Juli 1903
 en zijn echtgenote
MARIA ANTONIA PEETERS,
 geboren te Oosterhout 2. December 1906
 beiden weldoener der Kerk, lid v.d. H. Familie
 en verschillende broederschappen;
 en hunne kinderen:
Jos, Maria, Louis, Toke, Nelly, Keesje, Anny, Antoon en Joke,
 allen plotseling uit het leven gerukt Donderdagmiddag 15 Febr. 1945, en in één graf bijgezet te Oosteind.

Hoe beminden zij elkander in hun leven;
 daarom zijn ze in den dood niet gescheiden.
 De zielen der rechtvaardigen zijn in Gods hand;
 volgens het oordeel der onwijzen zijn ze gestorven;
 ze leven echter in vrede.
 Hoe wonderbaar, o Heer, zijn Uw oordeelen.
 De mensch staat sprakeloos bij zulk een ramp,
 die een braaf, arbeidszaam en godsdienstig groot gezin wegvaagt uit dit leven.
 Wij bulgen het hoofd... zij LEVEN in vrede:
 wij luisteren naar hun vermanende stem:
 Weest ook gij bereid, want op een oogenblik dat gij het niet vermoedt, zal de Heer komen.
 Gelukkig de mensch, die bereid is en Gods Stem van dezen rampzaligen tijd verstaat en... er naar leeft.
 Dierbare familie: nu in den Hemel kunnen we u bedanken, wat we op aarde nooit hebben gekund, voor alles wat ge voor ons gezin hebt gedaan en opgeofferd,
 We zien elkander weer in den Hemel.
 J. A. Michielse, koster Oosteind.

IN MEMORIAM
ADRIANUS, CORNELIS BOGERS
 overleden 15 Febr. 1945.

Alle leden van het gezin Bogers

Voornamen	Naam	Geboren		Overleden	
1-Adrianus Cornelis	Bogers	10-7-1903	Dongen	15-2-1945	Oosteind
2-Maria Antonia	Peeters	2-12-1906	Oosterhout	15-2-1945	Oosteind
3-Josephus Johannes Johanna (Jos)	Bogers	24-6-1934	Oosteind	15-2-1945	Oosteind
4-Maria Antonia Johanna (Maria)	Bogers	14-9-1935	Oosteind	15-2-1945	Oosteind
5-Laurentius Catharina Wilhelmus (Louis)	Bogers	9-10-1936	Oosteind	15-2-1945	Oosteind
6-Catharina Cornelia Maria (Toke)	Bogers	4-5-1937	Oosteind	15-2-1945	Oosteind
7-Cornelia Maria Catharina (Nellie)	Bogers	27-9-1939	Oosteind	15-2-1945	Oosteind
8-Cornelis Antonius Petrus (Keesje)	Bogers	1-11-1940	Oosteind	15-2-1945	Oosteind
9-Anna Catharina Maria (Annie)	Bogers	5-3-1942	Oosteind	15-2-1945	Oosteind
10-Antonius Wilhelmus Maria (Toon)	Bogers	25-6-1943	Oosteind	15-2-1945	Oosteind
11-Johanna Helena Maria (Joke)	Bogers	26-11-1944	Oosteind	15-2-1945	Oosteind

Het hele gezin Bogers is begraven in een verzamelgraf op het kerkhof in Oosteind (zie afbeelding hiernaast).

Hoe is het daarna gegaan:

De huidige boerderij aan de Heikantsestraat 47, is anno 2024, nog steeds bewoond door iemand van de Familie Bogers.

Het verhaal volgens de huidige bewoner is dat zijn vader een broer was van het hoofd van het omgekomen gezin. Hij was zijn boerderij in Vrachelen ook volledig kwijt geraakt als gevolg van een bombardement.

Verzamelgraf van het gezin Bogers op het kerkhof in Oosteind

Huidige boerderij Heikantsestraat 47 Oosteind

Na het overlijden van het gezin van zijn broer zijn de resten van de boerderij opgeruimd en is de broer hier verder gaan boeren, eerst vanuit een noodwoning en daarna vanuit de huidige boerderij die rond 1952 is gebouwd. Een van zijn kinderen woont nu [2024] nog steeds op de boerderij.

Bij het tragische ongeval op de Leijsendwarstraat kwamen naast het gezin Bogers nog een aantal mensen om.

Rie van de Heijkant

Een daarvan was het dienstmeisje Rie van de Heijkant dat bij de familie Bogers werkzaam was.

Maria Petronella (Rie) van de Heijkant was geboren op 13 september 1920 in Oosterhout en is ook overleden op 15 februari 1945.

Rie van den Heijkant is op 19 februari 1945 begraven op de begraafplaats aan de Veerseweg na een uitvaartdienst in de Antoniuskerk in Oosterhout.

Naast het gezin en het dienstmeisje zijn er ook nog twee militairen omgekomen die op de boerderij verbleven ten tijde van de fatale inslag.

Horace Edward Pearce (militair)

De registratie van Horace Edward Pearce:

On Active Service.
PEARCE.—On February 15th, 1945,
Gunner Horace Edward Pearce,
R.A., dearly beloved husband of
Olive Pearce, formerly Kerry, of
Wortham, killed while on active
service overseas.

*Bekendmaking van zijn overlijden in zijn vaderland d.m.v. een kleine
vermelding in de krant*

14378605 Gunner. 68
Medium Regiment, Royal
Artillery. He died on 15th
February 1945, aged 35.

Place of death, Oosteind the
Netherlands.

De Britse militair Horace Edward Pearce is begraven op het oorlogskerkhof in Bergen op Zoom.

Berti Walter Washington (militair)

Van Berti Walter Washington is bekend dat hij op die dag tijdens deze fatale inslag zwaar gewond is geraakt. Hij is naar Turnhout vervoerd om behandeld te worden maar is daar de volgende dag alsnog overleden. De Britse militair Bertie Walter Washington ligt begraven op de algemene Begraafplaats in

Turnhout. Dit is een foto van zijn graf op de begraafplaats in Turnhout.

Oorlogsherinneringen

Oorlogsherinnering van de kinderen van toen

Hoe is de oorlog beleefd door de kinderen van toen?

Vijftig jaar na de bevrijding van Oosteind, in 1994, heeft de heemkundegroep een aantal mensen naar hun herinneringen aan de oorlog gevraagd en die verhalen opgetekend in het boekje "Oosteind tussen mobilisatie en bevrijding". Toen waren het volwassenen die de Tweede Wereldoorlog anders ervaren hebben

dan de kinderen van toen.

Als eerste werd nu verteld dat de Duitsers aan het einde van de oorlog in juni 1944 de school hadden gevorderd. De meisjesschool werd ondergebracht in de leerlooierij van Anton Driessen en de jongens werden verdeeld over de boerderijen van Cees Rombouts, Jan Bossers, Janus van Dongen, Harry Oomen en T. Diepstraten.

Looierij Driessen Provincialeweg 122

De kinderen in de hoogste klassen kregen het eerste half uur van de morgen en het eerste half uur van de middag Duitse les.

Wat heel veel indruk heeft gemaakt waren de V 1 – bommen.

Dat waren vliegende bommen zonder bestuurder met een eigen motor die werden afgeschoten vanuit verschillende plaatsen in het oosten van het land en die bedoeld waren om de havens van Antwerpen en die in het westen van ons land te raken.

Ze herinneren zich dat ze veel lawaai maakten en dat er een grote vlam achter uit kwam. Niet al die V 1's waren even goed , want er waren er heel wat die hun bestemming niet bereikten, maar die er al eerder mee stopten. Als de motor stil viel moest je maken dat je uit de buurt was, want dan kwam het ding naar beneden.

Een V1, het gevreesde wapen van de Duitsers

In Oosteind zijn er een paar neergekomen, waarbij de V 1 die neerkwam op de boerderij van de familie Bogers slachtoffers maakte. Het hele gezin dat net aan de middagmaaltijd was begonnen en een dienstmeisje en twee Engelse soldaten, die in de schuur aan het werk waren, vonden de dood.

De andere V – 1's die in het dorp neerkwamen veroorzaakten alleen schade aan woningen, zoals kapotte ramen en deuren. De kraters in de grond die door de V-1's waren gemaakt werden opgevuld met koperen hulzen en met oud ijzer.

Jan Caron vertelde dat hij van schrik met paard en wagen onder een heg verzeild raakte toen er een V-1 in de Berkenstraat neer kwam. Het kostte hem veel moeite om het dier daar weer onderuit te krijgen.

Adrie van Marrewijk vertelde dat bij hun boerderij in de oorlog vijf keer alle ramen eruit waren gegaan. Haar vader was zo bang dat hij 's nachts rondom de boerderij liep. Later zijn de kinderen geëvacueerd omdat er soldaten vanaf hun dam met kanonnen in de richting van de Maas schoten. Zij gingen naar ome Bart op Provincialeweg 173 waar het veilig was, maar de woning werd wel geraakt. Haar vader en moeder bleven achter in het huis.

Ook Pierre Driesen vertelde dat er tanks en afweergeschut achter hun fabriek stonden die over de Maas schoten.

Bij de meeste boerderijen had men een schuilkelder gegraven, waarvan de wanden werden bedekt met stobalen en het dak met een dikke laag aarde. Op de Hoge Dijk was een schuilkelder voor meerdere families.

In veel huishoudens gaf men onderduikers onderdak om te voorkomen dat die mannen werden opgepakt om in Duitsland in de fabrieken te gaan werken en in veel gezinnen werden soldaten ingekwartierd.

De Duitsers eisten van alles op. Zo werden bij veel mensen de fietsen en de

radio's weggehaald en ook de koeien en de paarden waren niet veilig. De mensen bedachten allerlei manieren om hun vee veilig te verstoppert, soms op meerdere adressen een paar dieren, maar vaak werden de dieren toch ontdekt en meegenomen.

Naarmate de oorlog vorderde begon er steeds meer gebrek

te komen aan van alles en nog wat. Daarom werd er een bonnensysteem ingevoerd waarbij per week bepaald werd hoeveel je op een bon kon kopen.

Op de boerderijen hier in het dorp kon men redelijk goed in zijn eigen onderhoud voorzien, maar er werd door controleurs streng gecontroleerd op illegale slachtingen en het achterhouden van graan voor eigen gebruik.

Uit alle verhalen komt naar voren dat het laatste jaar van de oorlog het meest angstige is geweest en dat blijkt wel uit de volgende voorbeelden:

Jan Krijnen zag op de Hoge Ham in Dongen een kadaverwagert rijden waaruit de benen van gesneuveldert Duitse soldaten staken. Een andere wagnet haalde de lijken de volgende dag op.

Bij Jan Timmermans aan de Heistraat stond aan het einde van de oorlog de hele schuur vol met gevorderde fietsen.

Hij was bang dat hun huis in brand zou worden gestoken, want de boerderijen van Rombouts, Donkers en Gabriels aan Vijfhuizen wat nu Ter Horst heet waren

door de Duitsers in brand gestoken en bij het Geel Huis werd toen nog hevig gevochten.

Huub Bruns weet nog goed dat hun huis was ingericht als het centrum voor de inlichtingendienst van de Duitsers. Het hele huis lag vol met draden en zendapparatuur en het gezin zat

Het Geel Huis aan de Leijzenstraat

ondergedoken in de kelder van het huis. Het huis is slechts één nacht als zodanig in gebruik geweest, want toen moesten de Duitsers weer hals over kop vluchten.

Omdat de vliegbasis Gilze-Rijen regelmatig gebombardeerd werd, kregen de boeren uit de omgeving opdracht om de kraters van de bommen met zand te dichten.

Veel mensen durfden dat niet en lieten een ander tegen betaling dat gevaarlijke werk doen. Jan Caron heeft heel wat keren voor anderen naar en op het vliegveld gereden. Hij was niet bang dat zijn paard zou schrikken want het beest was zo doof als een kwartel. Als laatste heb ik nog een foto van de optocht na de bevrijding. Wim Rombouts met paard en wagen.

Herkomst: Boekje uitgegeven in 2017 - Het verleden herleeft.

Oorlogsherinneringen van Piet Luykx

Dit verhaal is gemaakt in oktober 1994 toen het alweer een halve eeuw geleden was dat Oosteind bevrijd werd. Meer dan ooit kwamen toen de oorlogsverhalen los. Een onderwerp dat steevast terugkomt is "de onderduikers". Hoe zou het deze mensen in de Oosteindse gemeenschap vergaan zijn?

Wat kun je dan beter doen dan met zo'n ex-onderduiker zelf te gaan buurten?

Zo zitten we dan op een woensdagmiddag in oktober lang te babbelen aan een grote tafel bij Piet en Annie Luykx op Provincialeweg 114a. Zo te zien heeft de spanning van de oorlog geen diepe sporen bij hen nagelaten. Het zijn twee opmerkelijk

gave gezichten van twee ouderen rond de 70 jaar. Het is goed wonen op d'n Horst, zelfs als er oorlog gewoed heeft.

Als rasechte vaderlander voelde de Wagenbergse jongeling Piet Luykx er niets voor om in Duitsland voor de "Moffen" te gaan werken.

Je kon de dans ontspringen door in de kolenmijnen van Zuid-Limburg aan de slag te gaan. Piet maakte daar gebruik van en kon zo zijn stiel van onderhoudsmonteur blijven voortzetten.

Niettegenstaande afspraken, namen onze Oosterburen het echter verre van nauw. Voor een zaterdag of zondag terug naar huis in Wagenberg, pakten ze Piet, ondanks zijn "Ausweis", toch op voor de "Arbeitseinsatz" in Duitsland. Hij was een van de velen die tijdens een razzia doodgewoon op straat opgepakt, in een vrachtwagen gestopt en weggereden werd. Het was een wagen vol angst; je wist je bestemming niet en je familie wist van niks.

Zo kwam Piet met zijn lotgenoten in het Missiehuis van St. Michielsgestel terecht. Het wachten op deportatie werd er doorbroken met boontjes schoonmaken. Het "bei uns ist alles groszer" ondervond Piet daar aan den lijve. De gevangenen dienden als prikbord voor een groot soort vlooiën van Duitse oorsprong. In zo'n situatie zijn toiletartikelen hard nodig.

Piets oom en tante kwamen die spullen brengen. De Duitsers haalden wel het paard van Troje binnen, want bij de zeep zat ook een vals Ausweis. Dankzij de goeie connecties van kapelaan Voeten had de Wagenbergse ondergrondse olv. Andries de Bont daarvoor gezorgd. Piet kwam vrij en voor de zekerheid dook hij toch onder bij twee ouwe tantes.

Wagenberg werd hem te heet onder de voeten en de kapelaan en Andries de Bont "verborgen" Piet in Oosteind. 't Was op een kouwe winterdag in 1942. Bij timmerman Louwet brandde de kachel en vond hij onderdak. Zoontje Ludo stond toen nog in de box en rammelde als aanstaand timmerman flink aan de houten spijlen. Het risico van daar ontdekt te worden werd te groot en samen met zijn vriend Kees Trommelen verhuisde hij naar boer Janus van Gool aan de Provincialeweg. Midden in de stro-tas was er een compleet slaapvertrek ingericht. Vijf maanden lang vonden ze er een warm onderkomen.

Het frappante was dat Piet overdag gewoon bij Jan "d'n Baay" in de smidse kon

Links Jan d'n Baay

werken. De bevolking van Oosteind zweeg als het graf. Tijdens de goed verzorgde maaltijden kon Piet meegenieten van de eerste spraaklessen, die vader Jan aan de kleine Walter gaf. Hij begon meteen met het aanleren van alle bijnamen van onze Oosteindse boeren. Alleen met het uitspreken van "semmelèèr" had de kleine een beetje moeite. In al

die gemoedelijkheid bleef het gevaar van de razzia hangen.

Bij de minste voortekens waarschuwde veldwachter van Gageldonk direct onze andere dorpsmid Paul Kanters. Paul stond aan het begin van een lang waarschuwingsstelsel, dat van huis naar huis en van mond tot mond ging.

Het effect was dat de Oosteindse polder voor één dag vol met Oosteindse mannen lag die, samen met de onderduikers, het risico liepen van opgepakt te worden. Niettemin waren er pechvogels o.a. Dré Put en Jan Wortel. Jan is helaas nooit meer terug gekomen.

Doordat de terreur toenam week Piet uit naar de boerderij van Janus Bogers in de Griendsteeg. Janus z'n hond was tot in de bedstee zijn trouwe metgezel. Piet was er kind aan huis. Het "braaike" en de karnemelkse pap deden Piet in de breedte groeien.

En aan zijn geestelijk leven werd ook niet voorbij gegaan. Na het eten werd op de knieën het rozenhoedje gebeden. Om z'n zondagsplicht te kunnen vervullen pachtte de boer met boter en eieren rechts vooraan in de kerk een veilige plaats voor zijn onderduiker.

HET MEIDJE

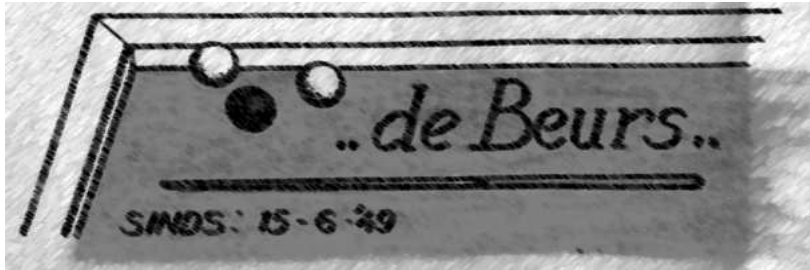
Tijdens de oorlogsjaren was Oosteind noodgedwongen en meer dan ooit een gesloten gemeenschap. Als er dan plotseling een knappe onderduiker opdook, ging dat niet aan de blikken van de meisjes voorbij. Zo buurtte Anneke Bastiaansen graag bij de Louwets. Piet was daar ook geen onbekende en het klikte meteen. 't Samen uitgaan stond toen op een laag pitje. Er was géén kermis, géén paardenconours, géén dansavond, zelfs geen bedevaart. Wél kaarten, veel bakskes en hard werken.

Toen op 30 oktober 1944 Oosteind bevrijd werd, barstte de feestvreugde los. Er werd veel ingehaald: volop accordeonmuziek en zelfs dansen voor de meisjes.

In elke schuur werd een bevrijdingsfeest georganiseerd. Het kon niet op! Toen de feesten geluwd waren, bond Piet Luykx zijn rieten koffertje met schaarse linnen uitzet op z'n pakkendrager en toog richting Wagenberg. Hij werd weer onderhoudsmonteur bij zijn ouwe baas, de Fa. Verhagen in Terheijden. Er moest voor de uitzet gewerkt worden.

Na een paar jaar noodgedwongen Wagenbergse lucht gehapt te hebben streek hij in mei 1948 voorgoed in Oosteind neer. Dat jaar trouwde de onderhoudsmonteur met Anneke van boer Bastiaansen aan de Provincialeweg, vijf huizen voorbij de Louwets. Inburgeren in Oosteind hoefde niet meer!

Een lange lijst van bestuursfuncties bewijzen dat: oprichter van de biljartclub De Beurs, lid van kerk- en schoolbestuur, lid van 't

Oranjecomité, bestuurslid van het Wit-Gele Kruis. Elke functie bekleedde hij meer dan 10 jaar.

De onderduiker, die bij "d'n Baay" paarden voor de Duitsers moest helpen beslaan, die bij Duitsers voedsel weghaalde voor hongerige lotgenoten, die voor de kerk van Oosteind twee kerststerren van formaat laste, schittert aan het Oosteindse firmament. Juist omdat hij zo bescheiden is.

Als ik na het zoveelste bakske afscheid van dit blakende ouderpaar neem, gaat er een stoute gedachte door me heen:

“Ik denk dat velen, net als Piet, de oorlog best zouden willen meemaken, als dat één van de schoonste vrouwkes van d'n Horst oplevert”.

Oorlogsherinneringen van Toon Verkooijen

Het verhaal van Toon Verkooijen geboren op 13 maart 1920, van beroep landbouwer, woonde eerst Provincialeweg 227 en later Provincialeweg 188b te Oosteind.

Toon Verkooijen heeft van kinds af aan op Oosteind gewoond en heeft dus ook daar de oorlog meegemaakt. Op Oosteind was het ook al wel bekend dat het oorlog was, de familie Verkooijen wist het des te beter omdat broer Jan gemobiliseerd was en in de Peel de Duitsers mee moest tegen houden. Lang heeft dat niet geduurd want na drie dagen was hij al terug, de Duitse overmacht was te groot.

Toen de Duitsers Oosteind binnen vielen stonden de mensen op de hoek bij café Vissers te kijken. Gek was dat men niet wist en niet beseftte dat dit echt het Duitse leger was.

De troepenbeweging was zo massaal dat het een colonne was die continu twee dagen lang voorbij trok. Deze colonne bestond hoofdzakelijk uit paardenvolk en soldaten te voet en maar een klein deel was gemotoriseerd. De Duitsers ondervonden geen enkele tegenstand en daarom waren ze ook nog niet vervelend voor de burgers.

Er was ook geen enkele angst voor de vijand. Maar Oosteind was wel vanaf mei 1940 Duits bezet gebied.

Gedurende de bezetting werd het steeds moeilijker, men mocht steeds minder en er kwam voedselschaarste. De straffen die je kon krijgen waren niet gering, voor de minste overtreding kon je naar Duitsland gedeporteerd worden. Het begon met het verplicht bij je moeten dragen van een persoonsbewijs. Bij elke officiële handeling b.v. bonnen halen moest je het tonen en er was een intensieve controle op.

Het voedsel werd steeds schaarser met als gevolg dat de bezetter het voedsel en kleding op rantsoen zette, door het uitgeven van voedsel en kledingbonnen.

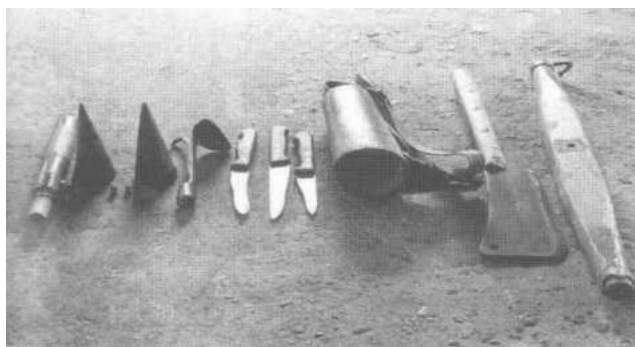
Zonder deze bonnen kon je niets kopen.

De boeren produceerden het meeste voedsel zelf zoals vlees, graan en groenten. Van dit zelf geproduceerde voedsel mocht je maar een heel klein deel zelf houden en voor dat deel kreeg je dan ook geen rantsoenbonnen. Het is begrijpelijk dat deze bonnen vaak ook als ruilmiddel gebruikt werden en soms zelfs als betaalmiddel.

Als een burger stiekem melk bij de boer kon kopen dan kon hij z'n eigen melkbonnen weer ruilen voor andere bonnen of soms ook wel verkopen. Op de voedselrantsoenering bij de boeren was een strenge controle.

Als een boer z'n graan ging dorsen of een toegewezen varken slachtte dan moest men dit vooraf melden en je kon er donder op zeggen dat er de hele dag een controleur bij stond. Maar zoals altijd probeerde men deze controleurs te misleiden of proberen zonder aangifte te dorsen of te slachten. Dit was overigens wel levens gevaarlijk.

Een varken wat men, zeg maar, zwart wilde slachten, moest ook in het geheim gemest worden. Bij Verkooijen gebeurde dat dan in een hoekje van de schuur goed verborgen met stro. Het slachten moest 's nachts gebeuren, gewoon maar in de keuken, met een touw om het varken z'n bek zodat hij geen geluid kon maken. Het vlees werd, of stiekem verkocht of bewaard op een geheime plaats.

Door op deze manier de regels te ontduiken had de boer zelf wat extra voedsel, maar hij kon daarmee ook burgers helpen die alleen op de rantsoenbonnen waren aangewezen.

Jammer dat er ook boeren waren die hiervan misbruik maakten en de burgers abnormaal hoge prijzen lieten betalen.

Terugkomend op de controleurs voor de voedselvoorziening, weet Toon te vertellen dat in de mensen ook een groot verschil was in het omgaan met de situatie en de boeren. Er waren erbij die wel eens een oogje dichtknepen, ook wel om er zelf beter van te worden, maar er waren ook echte zoekers bij, b.v. als controleur zelf gratis bij de boeren melk halen en toch iedere boer proberen te pakken. Ook mocht je zelf geen boter en kaas maken. Daar heeft Toon Verkooijen wat mee meegemaakt.

Tegen het eind van de oorlog namen de Duitsers gewoon alle koeien mee uit de Willemspolder, dus ook die van Toon Verkooijen. Bij geluk kreeg hij er één terug van de Duitsers en één ontsnapte er uit de kudde. Dus hij had twee koeien terug.

Dit had wel tot gevolg dat hij geen melk meer kon leveren. Twee controleurs kwamen kijken wat de reden daarvan was. Ze vonden een bus aangezuurde melk om er boter van te karnen. Voor dit vergrijp moest hij voor het gerecht komen. Hij had het geluk dat hij er met een grote geldboete vanaf kwam. Voor zo'n vergrijp was deportatie naar Duitsland geen uitzondering.

Omdat er aan alles gebrek was, had men ook te weinig brandstof. Inventief als mensen worden in moeilijke tijden, werd ook hiervoor een oplossing gevonden. In het oostelijk deel van de Willemspolder, waar nu de Groenendijk en de Kijldijk zijn, zat veel veen in de grond en daar kon je goed turf van maken. En met turf kon je goed de kachel stoken.

Toon Verkooijen deed dat als volgt. In hun grond aan de Groenendijk, waar nu zoon Bert boert, werd het veen met de schop uit de grond gehaald. Dit natte veen werd in bedden gelegd van + 25 cm dik.

Als het bed wat ingedroogd was, werd het met een lang mes in blokken gesneden ter grootte van een straatklinker. Deze werden dan naar huis getransporteerd om verder te drogen. Het was geen slechte brandstof, maar je had er wel veel van nodig.

Als de bezetter mensen nodig had om voor hun te werken, dan deden ze daar niet moeilijk over. Via de gemeente, daar zat ook een bezettingsbestuur, kreeg je een oproep om bepaald werk te gaan doen. Hieraan geen gehoor geven was

niet te riskeren, je zat dan zo in de gevangenis of erger nog je moest dan naar Duitsland.

Evenals veel andere boeren kreeg ook Toon een oproep om met paard en wagen

op het vliegveld van Gilze-Rijen zand te gaan rijden. Het werk op zich was wel te doen, alleen was het soms levensgevaarlijk omdat de geallieerden nog al eens bombardementen uitvoerden op het vliegveld.

Er werd dan luchtalarm gegeven. Je besefte niet echt het gevaar, zegt Toon, maar je moest dan wel de schuilkelder in. Een boer die geld had riskeerde dit gevaar niet en stuurde voor geld een ander.

Bij Dirk Broeders is een keer een koe gestolen en illegaal geslacht. Een aantal mensen zijn hiervoor opgepakt, waarvan er enkele naar Duitsland zijn getransporteerd. Ene Diepstraten wist te ontsnappen maar had daardoor wel een angstig onderduikersleven. Om in de polder te gaan werken nam Toon die Diepstraten mee in de reservewielbak van z'n paardenwagen. Dit vond hij toch wel spannend maar tegelijk ook angstig en levensgevaarlijk. Het is gelukkig steeds goed afgelopen.

In de periode dat alle gebouwen 's nachts verduisterd moesten zijn, brandde ook de straatverlichting niet. Zelfs het licht van een fietslamp moest afgeschermd zijn. Tevens was er een uitgaansverbod, d.w.z. dat b.v. na 8 uur 's avonds niemand meer op straat mocht zijn, deed je dat wel dan werd je beschouwd als een soort wild en elke Duitser mocht je dan zo maar neerschieten.

Hieraan heeft Toon een bijzonder angstige herinnering. Toen hij een keer met z'n maat terug kwam van Gilze op de fiets, waren ze in het donker de weg kwijt geraakt. Ze kwamen in plaats van om acht uur, pas om half twaalf thuis. Niet alleen Toon is toen heel bang geweest, maar vooral ook z'n ouders, want dit had heel slecht kunnen aflopen. Gelukkig waren ze geen Duitsers tegen gekomen.

Toon kan zich nog goed herinneren dat, tegen het eind van de oorlog, op die bewuste zondag van 17 september 1944, de lucht toen uren achtereen echt zwart zag van de vliegtuigen die op weg waren naar de slag om Arnhem.

In de zomer van 1944 was Toon een keer op zijn land bij de watertoren aan het werk.

Plotseling kwamen er vier Engelse jachtvliegtuigen heel laag over en begonnen met de boordmitrailleurs te schieten.

Van angst was Toon maar in een sloot gekropen. Het huis van F.v.d. Noort aan de Hoge Ham werd hierbij geraakt en brandde af.

Een paar dagen voor de bevrijding waren er ook bij de familie Verkooijen veel Duitsers met hun paarden ingekwartierd.

Van één van hen, ook boer, herinnert Toon zich nog dat die zei dat die rot krieg gauw voorbij moest zijn, want hij had thuis ook een gezin en een bedrijf.

Op zondag 29 oktober 1944 stonden op de Hoogakker enkele Duitse Tanks granaten af te vuren op de Engelsen die al in Dongevaart waren gearriveerd. Die dag en nacht hebben ze in de schuilkelder gezeten en veel gebeden dat het goed af zou lopen.

Verder is er aan die kant van Oostend niet echt gevochten met de bevrijding.

Toen de bevrijding er helemaal was, was iedereen wel blij maar het was geen toestand van volksooploop.

Ook na de bevrijding was het niet altijd veilig, want toen kwamen de beruchte VI's. Behalve bij de familie Bogers zijn er, bij Toon zijn weten, twee gevallen op zijn grond aan de Groenendijk en één in de Griendsteeg. Deze bommen maakten een geweldig grote krater in de grond bijna ter grootte van een huis.

Op donderdag 24 mei 1945 is op Oosteind het eerste bevrijdingsfeest gevierd. Hoogtepunt van dit feest was de herdenking en kranslegging bij het graf van de enige Engelse gesneuvelde soldaat P.D. Ellis. Deze bevrijdingsfeesten zijn nog een aantal jaren gevierd, maar dan wel op 5 mei, de nationale bevrijdingsdag.

Kranslegging bij het graf van de gesneuvelde Engelse soldaat P.D. Ellis.

Spreker: P. de Bekker met krans: A. Verkooijen

Toon Verkooijen was lid van het feest comité, samen met P.de Bekker, A. Mignon, A. Aarden, F. Fijnenman, J. Akkermans, J. Jespers, A.v.d. Biggelaar, P.v. Rijen, G. Rombouts, C. Omen, P. Loonen, C.v. Gageldonk, W. Maas, Jac. Loonen, P. v. Vessum en de dames C. Loonen Gd, C. Loonen Ad, N. Claassen, A. Bastaansen, Z.v.d. Put en M. Michielse.

Toon bedankt voor het prachtige verhaal.

Opgetekend door : C. Gabriëls

Herkomst: Boekje uitgegeven in 1994 - Van Mobilisatie tot Bevrijding.

Oorlogsherinneringen van André Driesen

Het verhaal van André Driesen is enigszins ingekort om dubbelingen met de andere verhalen te voorkomen.

Enkele maanden geleden werd ik gebeld door iemand van Oosteind, zijn naam ben ik vergeten, hij zat in een commissie voor het bevrijdingsfeest: Oosteind 80 jaar bevrijd.

Hij zij je komt van Oosteind, wil jij nog wat zeggen over de oorlog, weet je nog iets?

Ik was nog aan het twijfelen, het is al 80 jaar geleden en ik ben nu bijna 88 jaar oud. Ik was nog maar een kind, maar mijn vrouw zei "ja" dat kan je wel doen.

Ik ben 80 jaar terug gegaan en ik kan mijn nog wel wat herinneren uit die tijd. In de meidagen 1940 brak de oorlog uit, ik kan mij nog wel herinneren de lange colonnes Duitsers op de Provinciale weg, dat was een heel gebeuren als kind en wij begrepen er toen niets van.

Verder gebeurde er in Oosteind niet veel, het was een rustig dorp. Ik weet ook nog wel dat alle verenigen gesloten moesten worden, zodat er geen samenscholing mogelijk was.

We moesten zeer goed uitkijken voor Razzia's, dat waren onverwachte controles van de Duitsers, echt op alles. Wat te eten en drinken was, en wat ze verder gebruiken konden, namen ze gewoon mee. Ze haalde alles overhoop zowel bij de boeren op hun bedrijf zowel buiten als binnen, zoekende naar e.v.t. onderduikers.

Ik kan mijn nog goed herinneren dat alle radio's ingeleverd moesten worden op het patronaat, zodat wij met het gehele gebeuren wat in de wereld afspeelde, niet op de hoogte gehouden zouden worden.

We hebben de radio's na de oorlog wel weer op kunnen halen, een er van, een Siemens van 1938, is nog in mijn bezit.

Op het dak van de leerlooierij, bij mijn thuis stond een afweergeschut van de Duitsers, vanwaar geschoten werd op de Maas. De Maas was een kardinaal punt in de oorlog, heb ik wel begrepen. Er stonden bij ons thuis ook vele amfibievoertuigen, deze konden zowel op de weg als op het water gebruikt worden.

(In mijn ogen als kind waren deze ontzettend groot toen.)

In Oosteind was ook een slachthuis (kleinschalig), hier werd veel worst gemaakt voor het Duitse leger. Deze hingen op vele hele lange reken te drogen, een enkele keer werden er weleens enkele over het hek gegooid door de Duitsers naar de mensen die daar met grote ogen naar aan het kijken waren.

Het was echt topkwaliteit, dat ken ik mijn nog wel herinneren.

Wij kregen wel altijd wel de varkens blazen om mee te spelen, wij waren echt nog kinderen, en die soldaten hadden vermoedelijk ook kinderen. Ik moet zeggen de Duitsers waren voor ons wel aardig, soms kregen wij ook weleens een Duitse munt, dan waren wij de koning te rijk, als kind.

Verder wat ik mijn nog herinner is, ik was aan het spelen bij Sjaak en Jan de Bekker, op een gegeven moment een hele opstopping op de weg, wij wilde ook wel eens weten wat er aan de hand was. Het bleek dat een Duitse Colonne soldaten vanaf de Provinciale weg via de Grind richting Dongen reden maar deze stond helemaal stil.

Wat was de oorzaak ??

Toen ze voorbij het eerste huis links reden, zagen ze daar een jongen die op een fluit speelde, of het een blokfluit of een dwarsfluit was dat weet ik niet meer, het doet in deze ook niets ter zaken. Volgens mijn als ik het goed herinner was dat Gerard Akkermans. De commandant was er zo gecharmeerd door, dat hij de gehele colonne liet stoppen, ze hebben daar ruim een half uur staan

te luisteren, na afloop werd door de Duitsers snoep, sigaretten en etenswaar uitgedeeld.

Met de woorden van de commandant van: WUNDER-SHON WUNDER-SHON zette de colonne zich weer in beweging.

De scholen waren ingekwartierd door Duitse soldaten, bij de fam. Driesen was de meisjesschool ondergebracht, wij met de eerste en tweede klas zaten in de stal bij Harry Oomen in de Hoogstraat met meester van Pelt.

Echte armoede hebben ze in Oosteind niet gekend, we zaten rondom de boeren, maar bij vele arbeidsgezinnen met meerdere kinderen gingen ze al heel vroeg zowel jongens als meisjes bij de boeren werken, ze waren thuis uit de kost en verdiende er ook iets bij, ik bedoelde geen geld maar ze kregen wel; brood vlees en melk mee en soms nog wat kleren en dekens.

Er werd zeer goed voor onze schaapsherder (pastoor van Genk) gezorgd door de gemeenschap van Oosteind, hij kwam niets te kort. Hij zag er na de oorlog nog welvarend uit.

Wij als kinderen vonden het allemaal wel spannend in de oorlog alleen als er vliegtuigen overkwamen met dat harde en vele geluid waren wij wel bang, ook als de Duitsers ongevraagd binnen kwamen.

Bijna iedereen had wel een schuilkelder onder de begane grond, en anders wel een goede schuilplaats.

Dit waren mijn herinneringen uit het verder verleden.

A.J.M. André Driesen.